

nišnica, kakor to deteljo imenuje Zalokar v „Umnem kmetovanji“, kar je isto kot strniščna detelja.

Kar se pa tiče drugih Slovanov (brez Poljakov, ki take samostavnike obrazijo na —isko in pridevnike na —owy, ognisko —ogniskowy), sme se pač reči, da njim služi edino priponka en. Hrvatsko-srbskemu jeziku so znani samo pridevniki: zemljištni, godištni ali godišnji itd. in ne godiški; Čehi imajo na pr. strništni jetel, ohništni lopata, a oblike na sky bi zastonj iskal v njihovem slovarji. Rusi imajo edino obliko na —en, na pr. učiliščnoe pravlenie (Schulverwaltung), in oblika na ski je popolnem neznana in pogrešna.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Govor poslanca dr. Riegerja

proti postavnemu proglašenju nemškega jezika
za državni jezik 25. januarija 1884.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoka zbornica! Naravnost vam povem, da o tem vprašanji le z nevoljo govorim, ker se po nobeni strani ne nadjam vspeha. Vzroka imeli bi dovolj vpirati se Wurmbandovemu predlogu; toda gospod, ki je ravno pred mano govoril, je rekel, da je bilo iz začetka mnogo njegovih pristašev samih proti Wurmbandovemu predlogu, ker se pod sedanjim položajem in sedanjim ministerstvom ugodnega rešenja stvari, kakor ga ona (leva) stran želi, nikakor ni nadjati. Gospoda moja, ako je stvar res taka, potem pa vprašam, zakaj se je sploh predlog stavil? Leto dni ležal je mirno v aktih in kar na enkrat jelo se mu je tako muditi, da je gospod poročevalec z vso silo zahteval, da pride predlog sedaj na dnevni red. Gospoda moja! priznali boste, da imamo mnogo važnejih stvari, ki rešenja čakajo; ravno tisti gospod poslanec, ki je silil, da se ta predlog zopet na dnevni red postavi, predložil nam je še drug jako obširen predlog, po katerem naj bi se odpravile vse socialne in narodno-gospodarske napake po državi. Da, gospoda moja, misliti si moram, da ravno temu spoštovanemu gospodu poslancu na rešenju svojega obširnega in jako važnega predloga ni bilo, Bog ve koliko, ležeče, ker je zahteval, da se oni o državnem jeziku na prvo mesto dnevnega reda postavi, dasi-tudi se sama levica nobenega vspeha o njem ne nadja. Gospoda moja! če je taka, vprašati moram, kaj je bil gospodom povod, da tako tišče v obravnavo tega predloga, in — ne zamerite mi — pri nas smo vsi teh misli, da se je gospodom potrebno zdelo vznemirjenje, o katerem vedno trdijo, da se je nemškega naroda polastilo, temu nemškemu narodu še le vcepiti, da jim bo pri bodočih volitvah kaj v roke vzeti. (Oporekanje na levi. — Tako je! na desni.) Gospoda! žal mi je, ali družega vzroka ne vidim.

Gospoda moja, prehajajoč k stvari sami, spregovoril bi rad poprej nekaj besed o kompetentnosti (pravici kaj narediti).

Gosp. poslanec dr. Tomaszuk izrazil se je z nekako nevoljo, kako je le mogoče dvomiti o tem, da ima v jednotni državi postavodajalna oblast pravico, vse izvrševalne zakone k državnim postavam dati. Da, gospoda moja, to je petitio principii (zahteva iz načela), kakoršne se gospod profesor jako pogostem poslužuje. On si misli, da imamo jednotno državo, to je, državo z eno samo legislativo (postavodajalno oblastjo). Ali stvar je pri nas nekoliko drugačna; pri nas imajo tudi delegacije postavodajalna oblast, ravno tako državni zbor in deželni zbori in vrh tega ima pa tudi vlada sama pra-

vico, izvrševalne zakone dajati. Ni toraj prav, če se reče: ker je državni zbor tukaj, mora on za vse pravico imeti.

Tudi spoštovani gospod poslanec Lienbacher govoril je v tem vprašanji in znamenito je za-nj, da je vedno le o drugem delu člana XIX. govoril in nikdar ne o prvem stavku ravno tistega člana. V prvem delu stoji (bere): „Vsi narodi v državi so enakopravni in vsak narod ima sveto pravico, da se mu narodnost in jezik branita in gojita“.

Ta stavek je, ki bistveno enakopravnost vsem narodnostim zagotavlja v zvezi z drugim.

Gospoda moja! v čem pa je obstanek narodnosti ali naroda? Ravno v njegovem jeziku, v skupnosti njegovega pismenega jezika! Trudili ste se dokazati, da ves ta član XIX. ni v nobeni zvezi z nemškim kot državnim jezikom, to je, trdili ste, da so kljub temu lahko vsi narodi enakopravni in jim čisto nič ne škoduje, če prav se dajo enemu jeziku predpravice. Ako hočete, da vam bom to verjel, izumiti mi morate tudi nemško državno logiko, kajti nikakor mi neče v glavo, da bi bili vsi enakopravni, ako ima eden med nami večje pravice, kakor drugi.

Govori se, da ima nemški jezik veljavo, privilegirano stališče, katero se mu je pripoznalo po zgodovini, po postavi in po dejanskem obstanku. Ako je to resnično, in posebno če je nemški jezik uže sedaj postavno utrjen državni jezik, vas pa vprašam: Čemu vam bo še ena postava, ako je položaj uže postavno tukaj, kate-rega si želite? Ako pa nemški jezik še ni postavno državni jezik, in če vi pravite, da ima državni zbor pravico oklicati ga za državni jezik, kaj sledi iz tega? Da je državni zbor o tem vprašanji sam kompetenten, in ker ima pravico, nemški jezik za državni jezik proglasiti, moral bi jo tudi imeti, da proglasi poljski, česki ali kak drugi jezik za državni jezik.

(Dalje prihodnjič.)

Kratkočasnica za pust.

Pijana krava.

(Resnična dogodba.)

Minulo je uže mnogo let, odkar se je vršila v farovžu neke górske duhovnije na Gorenjskem naslednja resnična dogodba: Gosp. župnikovi brat, vincar na doljnih stranéh, pripeljal je bil po vsakoletni navadi gosp. bratu vino. Žal, da se nahajajo po farovžih večkrat ljudje, ki škode svojega gosp. duhovnega gospodarja ne varujejo ravno od več. Tudi ondi bilo je tako. Domači posli v društvu s sosedovim, ki so pomagali vino spravljati v klet, vkradli so ga velik škaf, skrili ga v kravji hlev, o željah, da si napravijo o pozni noči, ko bodo odšli „gospod“ spat, „dober večer“. Pa kaj se med tem zgodi? Velika in zala krava, ki je imela ravno teleta, zavoha vino, ruka in ruka verigo, s katero je bila k jaslim priklenjena, tako dolgo, da jo vtrga, gre k škafu, in potróbi vino do zadnje kapljice. Vinska moč kmalu telebi kravo ob tla, in ko so prišli posli v hlev po „božjo kapljico“, vidijo, da jih je krava uže prihitela. Pa kaj, ko bi bilo to vže vse! Jutro napoči, moč vina pa se pri kravi še ni bila razkadila. Ležala je kot na pol mrtva, tele pa je skakalo veselo krog nje, ter sesalo jo. Posli v svoji zadregi naznanijo gosp. župniku, „kako je krava ponoči hudo zbolela“; — se ve, da so jim pravi vzrok zamolčali. Gospod si na živino niso veliko umeli, in ker še vedno omotene krave nikakor niso zamogli spraviti na noge, pošljejo tebi nič meni nič po konjederca, naj jo magar kar živo še odpelje iz

hleva. Da bi bili brezvestni posli vsaj zdaj resnico govorili! Konjederec pride, ki je bil pa zviti tiček. On je hitro spoznal, kaj je kravi, ter mislil si: tukaj bo pa za mene „dober dan“. Skrbno in dobro nastelje voz, naloži zalo kravo nanj-ga, in hajdi ž njo čez strmi hrib doli, ter proti domu! Pa — tudi konjedercu je hotla krava eno zasoliti. Stresanje po rogljati poti jo je zbrih-talo, jela je brcati, razvozlala je vrv, s katero je bila zvezana, in všla je raz voza. Ne pripeljal, ampak pri-gnal jo je konjederec na svoj dom. Pregovor pa: „Kar se ne zgodi, se ne izvé“, lagal se tudi pri tej dogodbi ni. Gosp. župnik so izvedeli za pravi vzrok kravje bo-lezni, zahtevali so jo od konjederca nazaj, pa še le skoz gosposko so bili to dosegli. — Dogodba je resnična, le kraj smo zamolčali, kjer se je to zgodilo.

J. L.

Naši dopisi.

Z Dunaja 18. febr. (*Izjemni stan; predpust; stra-hovi.*) Včeraj pričanja prvi tukajšnji judovski list „Neue fr. Presse“ svoj uvodni članek s tem, da bi ji bolj iz srca šel jok kot smeh. Pa je res taka: Patroni „Neue fr. Presse“, levičarji državnega zbora nimajo sreče, kar poskusijo, vse jim spodletí in ravno, ko mislijo, da si bodo lepo pomagali na konja, pa padejo, kakor so ši-roki in dolgi, po tleh, tako, da se smejo po pravici smiliti sami sebi, kakor oni španjski vitez Don Kišot, ker pri družih jim je tako malo mogoče izbuditi usmi-ljenja.

Slaba se jim je godila v državnem zboru pri jezi-kovni razpravi, in prav zelo se jim je ohladila njihova boja željnost, ko so po dokončani oni razpravi morali sprevideti sami in njihovi pristaši, da je pred vsem pra-vičnim svetom zmagala desnica sijajno.

Še bolj nesrečni so bili pa levičarji pri razpravi o zasednem stanju; tukaj hoteli so se pokazati branitelje ustavne svobode, hoteli so vladi in desnici podtikati na-zadnjaške namene, pa desnica zmešala jim je štrečno, zapustilo jih je veliko število lastnih pristašev in zupu-stil jih je celó dunajski mestni zastop, ki je sicer na-vajen, jim zmiraj ploskati. Desnica pa je jasno poka-zala, da se gre pri odobrenji izjemnega stanja le za brambo države in državljanov proti anarhistom, proti onemu izmečku ljudi, ki hočejo na razvalinah sedanje človeške družbe postaviti svoje tiranstvo. Dokazala je desnica, da je državljanu pred vsem treba varnosti ži-vljenja in imetja, in še le po tem mogoče je poslu-ževati se družih državljanskih pravic.

Levičarji sicer trdijo dan za dnevom, kako je edina „združena levica“ in v klubu pritiskali so celó najhujše klešče s tem, da so zavezali vse ude kluba, glasovati za predloge odsekov manjšine, katere je zagovarjal za-vijač Kopp, pa vse to ni pomagalo nič, in najboljši dokaz, kako razdvojen je bil njihov klub, je to, da si še celó upali niso, podpirati glasovanja po imenih, ker bi jim bilo odšlo veliko število zelo odličnih pristašev. Odmaknilo se je glasovanju še tako veliko število in konečno propadli so za 40 glasov, akoravno so se tudi od desnice umaknili glasovanju 4 Mladočehi in 3 Mladopoljaki, kateri so bili pa vsi poparjeni, ko so videli junaški beg odličnih levičarjev samih. — Predloge ve-čine odsekov zagovarjali so poročevalec dr. Tonkli, grof Hohenwarth in baron Giovanelli. — Izmed levičarjev je največ govoril Kopp, od same gledališke tužnosti raztopil se je skoraj Ed. Süß, in rentočil je po svoji navadi o reakciji A. Weber.

Sicer se Dunaj v zasednem stanu počuti prav dobro,

predpustnih vesellic je brez števila in Dunajčani so zopet židane volje, ker so vsaj tudi ponoči na ulicah bolj varni.

Veliko se je govorilo te dni o angleškem čarovniku, ki je kazal svojo oblast čez „duhove“, ki so se morali prikazovati na njegovo povelje. Pa staknil jo je, ker cesarjevič Rudolf in nadvojvoda Janez nastavila sta mu past, v katero se je vjel, in ko se je bilo sleparstvo njegovo (imé mu je Bastjan — Anglež po rodu) razkrilo, popihal jo je nagloma z Dunaja, in zdaj bodo „duhovi“ zopet mirovali nekaj časa. — Da bi še prikazni levičarjev kmalu in za zmiraj pregnal enak junak, da uže vendar enkrat pridemo do mirnega složnega delovanja.

Šenturška gora 8. sveč. — Priroda, zbudivša se iz zimskega spanja, razodeva novo življenje. Mnogo cvetlic pririlo je uže iz zemlje ter se ljubko razcvetajo. Na solnčnih mestih videti je v obilnem številu belih in ze-lenih kurjic (*Helleborus niger & viridis*), obé rastlini pridnim bčelicam jako zaželjeni. Brežine in travnike lepitičijo v velikih šopkih spomladni jegelčki (*Primula veris vel acaulis*); med njimi pa dvigajo svoje bele kro-nice detkini rigelci (*Bellis perennis*). Pod grmovjem in okoli kaže jetrnik (*Anomone Hepatica*) svoje plave gla-vice in poleg njega se razcvetata žanjevec (*Polygala Chamaebuxus*) in pljučnica (*Polmonaria officinalis*). Na njivah je mnogobrojno njivskega jetičnika (*Veronica agre-stis*); na bolj vlažnih mestih pa lapuh (*Tussilago Far-fara*) razgrinja svoje rumene venčke. Te dni prikazale so se tudi tolikanj ljube, dišeče vijolice (*Viola odorata*) in lilijasti spomladni žefran ali nunke (*Crocus vernus*). Leska (*Corylus Avellana*) in jelša (*Alnus viridis*) uže prašite in razne vrbe nastavljajo po svojih šibkih ve-jicah mačice, ki se bodo kmalu razcvetale. Veličastno popeva rumenokljuni kos zjutra in zvečer v bližjem logu oznanovaje, da se je uže poročil sè svojo ljubo drago, koja neutrudno pripravlja posteljico svojemu mlademu zarodu. Brzonožna arsejca (*Lacerta agilis*) se tudi uže nekaj dni ogreva v dobrodejnih solnčnih žarkih prežeča, kje bi zgrabila kako mušico za svoj tešči želodček. Celó polžki so pririli na beli dan. Dobil sem minulo nedeljo na ozidji vrta Pupa avenaceo in eno *Helix intermedia*. Vse kaže, da se bližamo pomladi. S. R.

Iz Ljubljane. (*Na obedu pri gosp. deželnemu pred-sedniku bar. Winklerju*) bilo je pretekli ponedeljek zopet 26 oseb, med temi nad 20 odličnih vabljenih gostov.

— (*Goveje živine iz Kranjskega in Primorskega*) prodalo se je in odgnalo na Laško v zadnjih treh me-secih tako izredno veliko število, da so bile državne oblastnije opozorjene na to izredno prikazen. — Govori se, da govedi kupujejo laški kupci za Egipt. Večidel prodane živine so res voli, pa je razun teh tudi par sto krav in nekaj junic. — Ta prikazen bila bi nevarna za naše kmetovalce samo tedaj, ako bi prodali preveč in cena še dalje šla na kviško. Pozor tedaj!

— (*Trgovski ples na strelišči*) bil je letos zelo ži-vahen; zbralo se je vse prostore polno prav odličnega občinstva; med drugimi bil je navzoč gospod deželni predsednik, tukaj bivajoči generali, mestni žu-pan, predsednik trgovinske zbornice i. dr.

— („*Kmetovalca*“) prva številka izide zaradi raznih zaprek še le konec tega meseca. Počenši s 1. marcom bode „*Kmetovalec*“ redno vsacega 1. in 15. izšel, ter tudi vse zaostale številke od januarija naprej doprinesel.

— (*Poročil*) se je gosp. c. k. notar J. Gogola z g. A. Knezovo (Ančnikovo) iz Šiške.

— (*Umrli*) je v ponedeljek g. Andrej Vodnik, last-nik gostilne „pri kamniti mizi“ v Šiški; — ravno tisti dan pa je umrl tudi bivši sodnik in potem pomočni uradnik deželnega odbora g. Ljud. Semen.